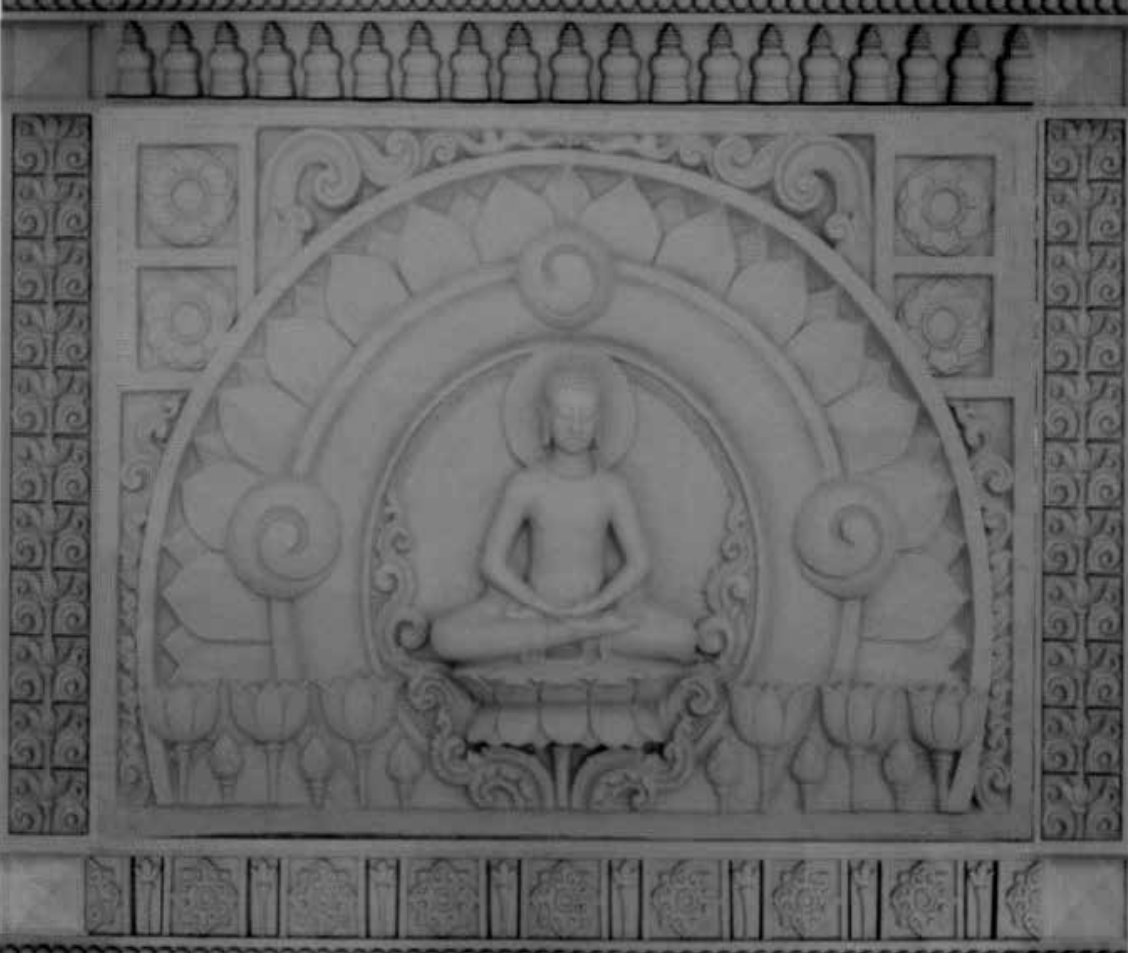

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยพจน์ หวลมานพ. 2559. “การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูน
สูงจากภาพพุทธประวัติ” ใน วารสารวิถีสังคมมนุษย์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม -
ธันวาคม. หน้า 169-196.

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากภาพพุทธประวัติ

The creative high relief sculpture from the Lord Buddha's biography

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยพจน์ หวลมานพ*

Asst.Prof.Dr.Chaipoth Hualmanop

* คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากภาพพุทธประวัติเป็นผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ เรื่องราวเหตุการณ์พุทธประวัติตอนสำคัญเป็นแรงบันดาลใจให้สร้างสรรค์งานประติมากรรมสำหรับตกแต่งภายในพระอุโบสถวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ศิลปะทั้งอินเดียและไทย ตลอดจนอักษรธรรมโบราณและปรัชญาธรรมทางพระพุทธศาสนา การสร้างสรรค์ดำเนินการโดยอาศัยแนวความคิดและแรงบันดาลใจจากอิทธิพลศิลปะสกุลคุปตะของอินเดียและศิลปะทวารวดียุคต้นประวัติศาสตร์ชาติไทย สู่กระบวนการสร้างสรรค์งานโดยวิธีการปั้นหล่อไฟเบอร์กลาสจำนวนผลงานทั้งสิ้น 11 ชิ้นงาน สามารถจำแนกรูปแบบประติมากรรมได้เป็น 2 แบบได้แก่ ประติมากรรมเล่าเรื่องราว และประติมากรรมปริศนาธรรม ประกอบด้วยโครงสร้างของรูปทรง 4 ชนิด 1. โครงสร้างของรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าให้ความรู้สึกถึงความมั่นคง 2. โครงสร้างของรูปทรงโค้งมนในลักษณะครึ่งวงกลมให้ความรู้สึกแผ่ขยายออก 3. โครงสร้างของรูปทรงสามเหลี่ยมให้ความรู้สึกสงบและความศรัทธา และ 4. โครงสร้างของรูปทรงวงกลมให้ความรู้สึกหมุนเวียน ผลงานทั้งหมดคือผลงานแห่งปัญญาจากหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงตรัสสั่งสอนไว้

คำสำคัญ: ประติมากรรมพุทธประวัติ

Abstract

The creative high relief sculpture from the Lord Buddha's biography is the creation of art work. The important events of Buddha story was inspired to create the sculptures for the interior decoration sculpture in Buddhist temple at Wat Panyanandharam, Pathum Thani, to announce the way of Buddhism knowledge. Thus, the creation of the study of arts history for both India and Thailand throughout the ancient Buddhist dharma inscription and philosophy had been managed through the idea and the inspiration of Gupta School from India and Dvaravati in the early history of Thailand. The work procedures have been created by modeling clay and casting fiber glass with the total number of 11 pieces. The sculptural forms can be classified

into two types; narrated sculpture and dharma puzzled sculpture. The structures consist of four kinds of forms; (1.) the structures of rectangular form that give the feeling of stability, (2.) the structures of the semi-circular form that give the feeling of extension, (3.) the structures of triangular form that give the feeling of calm and faith, and (4.) the structures of circle form that give the feeling of circulation. All of the works were the results of intellect from the dharma principle of the Lord Buddha that had been taught.

Keywords: Lord Buddha's biography sculpture

ความเป็นมาและความสำคัญ

ประมาณเดือนกรกฎาคม 2553 ในงานสวดพระอภิธรรมศพอาจารย์ประยุทธิ์ เงามระจ่าง ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี หลวงพ่อปัญญาภรณ์ (ส.ณ. สุภโร) เป็นประธานกล่าว สัมโมทนียกถามีข้อความที่เกี่ยวข้องกับคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และทางวัดปัญญานันทาราม เป็นเรื่องที่คณะศิลปกรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยมีความผูกพันกับทางวัดในเรื่องความร่วมมือการนำนักศึกษาเข้าค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องด้วยดีซึ่งเป็นคุณประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษาที่เข้าใหม่ คณาจารย์และบุคลากรของคณะศิลปกรรมศาสตร์ ส่งผลทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ด้วยวัดยังขาดงานเกี่ยวกับศิลปกรรมที่ต้องการให้ทางหน่วยราชการให้ความช่วยเหลือประเภทงานประติมากรรมตกแต่งภายในพระอุโบสถ เพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้สั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม ทางคณะศิลปกรรมศาสตร์มีความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ผู้เขียนอยู่ในเหตุการณ์จึงได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบงานจากคณบดีหลังกลับจากอินเดียไม่ถึง 3 เดือน ตามหลักทางศาสนาพุทธไม่มีอะไรเป็นเรื่องบังเอิญ มีเหตุมีปัจจัยในการกระทำของแต่ละบุคคล สืบเนื่องจากผลแห่งกรรมทั้งกรรมขากรรมดำ และกรรมไม่ดำไม่ขาวสำหรับงานทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับมอบหมายเป็นกรรมขาวสะอาดบริสุทธิ์ ทั้งขณะปัจจุบันสืบต่อไปถึงอนาคต เลยมิได้ปฏิเสธปล่อยไปตามจังหวะของกาลและเทศะ เกิดพลังทางใจขึ้นมาต่อกับพลังเก่าที่ถูกเก็บสะสมมาต่างภพต่างเวลา สืบเนื่องกันมา ให้ได้รับหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนา ตามหลักแห่งความเจริญของพุทธ

บริษัทได้ประพุดิปฏิบัติ โดยไม่มีเงื่อนไขใจเป็นเครื่องขัดขวางให้เกิดทฐิมานะ ปฏิเสธ
หน้าที ถึงแม้จะเกิดมีความทุกข์บางประการก็ตาม

ในอดีตมีหลักฐานให้เห็นความเลื่อมใสศรัทธาแรงกล้าต่อพระพุทธศาสนาถึงความ
เจริญในดินแดนที่เราได้อยู่ได้อาศัยปัจจุบัน พุทธบริษัทสี่ควรสืบสานงานต่อไป ถ้าถึ
ถ้าฟาโ ถ้าจาม บริเวณเทือกเขาสูง จังหวัดราชบุรี ถ้ามอรัถน์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ถ้าโพธิสัตว์
จังหวัดสระบุรี ถ้าต่างๆอันเกี่ยวเนื่องความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาว่า 1,400 ปี
มีการนำเรื่องราวพุทธประวัติตอนสำคัญมาสร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลป์อันรุ่งโรจน์สว่างไสว
ที่ได้รับอิทธิพลจากยุคทองของอินเดีย อยู่ถ้ากลางป่าเขาเล่าเนาไพรบดบังซ่อนเร้น หากบุญ
กุศลไม่ส่งพาไม่อาจได้มาชื่นชมรับรู้ บันทึกเรื่องราวจากอดีตผ่านงานศิลปะ ถึงความเป็น
มาเป็นไป จนเกิดแรงบันดาลใจต่อการสร้างผลงานประติมากรรมชุดนี้ หยิยกรรอยต่อแห่ง
อดีตมาประติดประต่อใหม่ให้บรรจบกัน เหมือนถนนทุกสายย่อมนำพาสู่จุดหมาย หากรู้
เส้นทาง แห่งหนด้าบลใด เป้าหมายก็เป็นเช่นนั้น การสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ คือเส้นทาง
สู่ที่สุดแห่งธรรม หนทางสายหนึ่งทีปอดภัยกว่าเส้นทางสายอื่นๆ ไม่ได้เป็นการเดินโดยลำพัง
หากได้นำพาหรือชักชวนให้ผู้คนได้เดินร่วมทาง เกิดกุศลจิต ปิติสุขย่อมเกิดขึ้นแก่ใจหาใช้อื่น

ภาพที่ 1 ประติมากรรมภายในผาผนังถ้ำเทือกเขาสูงจังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 2 ประติมากรรมภายในฝาผนังถ้ำโพธิสัตว์จังหวัดสระบุรี

ศิลปกรรมของชาตินั้นมีลักษณะเฉพาะตนแตกต่างไปจากศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาวและเขมร ถึงแม้ว่าจะมีบางสิ่งบางอย่างที่มีความใกล้เคียงกันเนื่องจากมีความผูกพันทางด้านสิ่งแวดล้อมตลอดถึงเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และจุดกำเนิดทางอารยธรรมจากแหล่งเดียวกันเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารยธรรมที่ได้รับจากชมพูทวีป จากกลุ่มแม่น้ำสินธุมาสู่ทางตะวันออก ถิ่นดังกล่าวถือเป็นแหล่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ของโลกแหล่งหนึ่ง เรารู้จักในนามว่า “แหล่งอารยธรรมกลุ่มแม่น้ำสินธุ” อารยธรรมของชาตินั้นพื้นฐานรับมาจากแหล่งอารยธรรมกลุ่มแม่น้ำสินธุเป็นสำคัญยากที่จะปฏิเสธได้ไม่ว่าจะเป็นทางด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรมและที่สำคัญทางด้านศาสนา ความเชื่อ ล้วนแล้วแต่ถูกหล่อหลอมจากแหล่งอารยธรรมกลุ่มแม่น้ำสินธุ ศิลปวัตถุหลงเหลือปรากฏพบเห็นอยู่ จากอดีตในบ้านเมืองของเรา เป็นประจักษ์พยานว่าเรามีจุดกำเนิดจากอารยธรรมอินเดียแน่ชัดต่อเนื่องหลายช่วงนับเป็นระยะเวลามากกว่า 2000 ปี

อิทธิพลที่เราได้รับทางด้านศิลปกรรมอันเกิดจากผลิตผลทางศาสนาและความเชื่อในจิตวิญญาณ อันได้แก่ พุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ฮินดูเป็นหลัก ทั้งสองศาสนา นี้แม้ว่าจะมีความผสมผสานกันในวิถีชีวิตไทยมาแต่อดีตกาล มีหลักสำคัญทางความเชื่อถือคือพุทธศาสนา ศาสนาประจำชาติไทยและจะดำรงสืบต่อไป ด้วยความตระหนักในการร่วมไม้ร่วมมือรักษาสืบสานและประเพณีปฏิบัติทางแห่งพุทธอย่างจริงจัง หนทาง ๆ ปัญญาหนทางที่ทำให้พวกเราเกิดความสุขสงบเย็นเสมอมา การศึกษาทางพุทธศิลป์เป็นหนทางหนึ่งที่จะสืบสานอดีตเชื่อมต่อกับปัจจุบันและส่งต่อสู่อนาคต หัวใจสำคัญของชาติหัวใจดวงนี้ต้องรักษาไว้คู่บ้านคู่เมืองสืบต่อไป

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสิ่งนั้นคือ พุทธศิลป์อันได้แก่ ปูนียะวัตถุ สลุป เจดีย์ โบสถ์ วิหาร วัตถุมงคล ตลอดจนรูปเคารพสิ่งแทนพระพุทธรูปไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูปบูชาขนาดใหญ่หรือจะเป็นพระพิมพ์ขนาดเล็กที่สามารถนำติดตัวไปได้ เป็นต้น ไม่ปล่อยให้สิ่งเหล่านี้เสื่อมโทรมโดยขาดการเหลียวแล พวกเราจำเป็นต้องช่วยกันทุกฝ่ายทะนุบำรุงอนุรักษ์รักษา ให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจอันยิ่งใหญ่ของบรรพบุรุษของเราได้สรรค์สร้างจากจิตวิญญาณด้วยหยาดเหงื่อแรงกายแรงใจ จงอย่าปล่อยให้ความเชื่อภายนอกมาทำลายล้างดังมีตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นในดินแดนพม่าแห่งพระพุทธรูปมิกมาแล้วในอดีตเป็นบทเรียน สิ่งทีกล่าวนี้นี้มิใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย เราจะมาช่วยผสานความรู้ความสามารถของชาวไทยให้เป็นหนึ่งมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไทยเรามีความสุขสงบทั้งกายใจจากอดีตสู่ปัจจุบันก็เพราะเรามีพุทธศาสนาหล่อเลี้ยงสอนสั่งเชื่อมโยงสืบต่อความดีงามด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการที่เราจำเป็นต้องปฏิบัติให้อยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชนเมื่อความมั่นคงแห่งความเป็นชาติไทย ได้แก่

1. ความศรัทธาต่อพระตถาคตสัมมาสัมพุทธเจ้ามีเสื่อมคลาย
2. ความศรัทธาต่อพระธรรมคำสั่งสอนแล้วนำมาประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
3. ความศรัทธาต่อพระสงฆ์ผู้สืบทอดต่อพระศาสนา สอนธรรมแห่งพระตถาคตสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ไว้

สืบเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีพันธกิจหลัก 2 ใน 4 พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา คือ

1. การบริการงานวิชาการแก่ ชุมชน และสังคม
2. การสืบสาน อนุรักษ์ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

วัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนเยาวชนและประชาชนทั่วไปทางด้านคุณธรรม จริยธรรม จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม โดยการดำริของพระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี ที่จะขยายการอบรมสั่งสอนเยาวชนและบุคลากร ตลอดจนเพื่อเผยแผ่พระคุณธรรม จริยธรรม ของหน่วยภาครัฐ และเอกชน โดยการนำของพระปัญญามณี (ส.ณ. สุภโร)

หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ มีวัตถุประสงค์ในการสร้างวัดบุญญานันทาราม

1. เพื่อเป็นพุทธบูชา
2. เพื่อเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลของสาธุชนทั่วไป
3. เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมผู้เฝ้าในการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่พระธรรม
4. เพื่อเป็นธรรมสมโภช 84 ปี พระธรรมโกศาจารย์ (บุญญานันทภิกขุ)
5. เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ครบ 50 ปี

อุดมการณ์และจุดมุ่งหมายของวัดบุญญานันทาราม ด้วยเจตนารมณ์ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ (บุญญานันทภิกขุ) ที่มุ่งมั่นให้สถานที่นี้เป็นแผ่นดินส่วนนี้ จะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาต่อไป สถานที่นี้เหมาะแก่การส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้า เป็นเหมือนโรงพยาบาลทางใจของชาวโลกทั้งหลายที่มีความทุกข์ ความเดือดร้อนวุ่นวายใจ เมื่อมาสู่สถานที่นี้ก็จะได้พบความสะอาด สว่าง และสงบ ในส่วนจุดมุ่งหมายของวัดบุญญานันทาราม ท่านกล่าวว่า “สร้างพระ สร้างคน สร้างเยาวชนของชาติ สร้างศาสนทายาทให้มีชีวิตอยู่ในโลกอย่างถูกต้อง ให้มีชีวิตเรียบร้อยตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจวิญญู มากเกินไป”

ภาพที่ 3 หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ (บุญญานันทภิกขุ)
และหลวงพ่อบุญญานันท (ส.ณ. สุภโร)

เหตุผลของการสร้างสรรค์ประติมากรรม

สืบเนื่องจากทางมหาวิทยาลัยมีพันธกิจหลัก 2 ใน 4 พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา คือ

1. การบริการงานวิชาการแก่ ชุมชน และสังคม
2. การสืบสาน อนุรักษ์ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

อนึ่งวัดปัญญานันทาราม ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นสถานที่อบรมสั่งสอนเยาวชนและประชาชนทั่วไปทางด้านคุณธรรม จริยธรรม จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม โดยการดำริของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทิกขุ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี) ที่จะขยายการอบรมสั่งสอนเยาวชนและบุคลากร ตลอดจนเพื่อเผยแพร่คุณธรรม จริยธรรม ของหน่วยภาครัฐ และเอกชน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ได้มีกิจกรรมร่วมกับวัดปัญญานันทาราม ด้วยเป็นแหล่งอบรมเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัย อาทิเช่น โครงการนำนักศึกษาเข้าค่ายพุทธบุตร โครงการ ถวายเทียนพรรษา เป็นต้น ดังนั้นเมื่อวัดปัญญานันทารามมีความประสงค์ที่จะสร้างงาน พุทธศิลป์ เพื่อสืบทอดงานพระพุทธศาสนาติดตั้งไว้ในพระอุโบสถ ทางคณะศิลปกรรม ศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีจึงตอบรับความประสงค์ของทางวัดปัญญานันทาราม โดยการนำความต้องการของทางวัดมาถอดเป็นบทเรียนเสริมหลักสูตรใน รายวิชาประติมากรรม 2 ประติมากรรม 4 ประติมากรรม 6 โดยปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง คณาจารย์ในสาขาวิชาประติมากรรมและนักเรียนที่เรียนในวิชาดังกล่าว ในช่วงนอกเวลา ของการเรียนปกติตามหลักสูตร โดยได้รับการสนับสนุนโครงการจากมหาวิทยาลัย การจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน เพื่อสร้างต้นแบบผลงานประติมากรรมนูนสูงเรื่องพุทธ ประวัติ โครงการนี้จะเป็นโครงการนำความต้องการของชุมชน และสังคม มาเป็นบทเรียน ในการเรียนการสอนให้เกิดการปฏิบัติงานจริงของคณาจารย์และนักศึกษา รวมทั้งฝึกฝน สร้างนิสัยเรื่องจิตสาธารณะ อีกทั้งได้ต้นแบบผลงานประติมากรรมนูนสูง เรื่องพุทธประวัติ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ผลลัพธ์ของมหาวิทยาลัยตัวบ่งชี้ที่ 8 ผลการนำความรู้และ ประสบการณ์จากการให้บริการทางวิชาการมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน หรือการ วิจัย การสร้างสรรค์ ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการเรียนรู้และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนหรือ องค์กรภายนอก และตัวบ่งชี้ที่ 10 การส่งเสริมสนับสนุนด้านศิลปวัฒนธรรม ของการ ประเมินคุณภาพ (สมศ.) ของมหาวิทยาลัย รวมถึงการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน สังคม

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. เพื่อสืบสานสร้างสรรค์งานทางพุทธศาสนา ในลักษณะงานประติมากรรมนูนสูง
2. เพื่อศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในการสร้างงานพุทธศิลป์
3. เพื่อออกแบบสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงให้สอดคล้องกับเรื่องราวทางพุทธศาสนาและหลักปรัชญาธรรม
4. เพื่อใช้ความรู้และปฏิบัติงานจริงตามระบบขั้นตอน ให้นักศึกษาในสาขาวิชาที่ศึกษาสู่การปฏิบัติจริงสนองต่อนโยบายของมหาวิทยาลัย ที่มุ่งเน้นในการสร้างบัณฑิตนักปฏิบัติ มีจิตสาธารณะ
5. เพื่อนำผลงานไปประดับตกแต่งภายในพระอุโบสถเป็นสื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประสานสัมพันธ์ระหว่างวัดในชุมชนและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นศูนย์รวมจิตใจ และเผยแผ่ความรู้ ทางคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามให้แก่สังคม
6. เพื่อถ่ายทอดความรู้ แนวคิดจากผลงานประติมากรรมที่ถูกสร้างสรรค์

ขอบเขตของการสร้างสรรค์ผลงาน

งานสร้างสรรค์นี้ กำหนดขอบเขตในการสร้างสรรค์ เพื่อแสดงความเด่นชัดในเรื่อง

1. แนวความคิดและเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างงานประติมากรรม
2. รูปแบบประติมากรรมนูนสูง
3. กลวิธีการสร้างสรรค์
4. ผลงานศิลปกรรมและการวิเคราะห์
5. สรุปและเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สื่อถึงแนวความคิดและเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
2. ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ความมีจิตสำนึกของผู้สร้างสรรค์ผลงาน
3. ได้ศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ในลักษณะที่เป็นผลงานประติมากรรมนูนสูงทางพระพุทธศาสนา

นิยามศัพท์

ประติมากรรมรูปนูนสูง (High relief sculpture) เป็นรูปนูนขึ้นมาจากพื้นหรือมีพื้นหลัง รองรับ มองเห็นได้ชัดเจนเพียงด้านเดียว คือด้านหน้า มีความสูงจากพื้นตั้งแต่ครึ่งหนึ่งของรูปจริงขึ้นไป ทำให้เห็นลวดลายที่ลึก ชัดเจน

พุทธประวัติ (Buddhist history) **พุทธประวัติ** คือ ประวัติของพระพุทธเจ้า เรื่องราวต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า ตลอดถึงเรื่องราวของบุคคลและสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้ายังมีเนื้อหาที่เป็นประวัติพระสาวก ประวัติสถานที่ เหตุการณ์และประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วด้วย พุทธประวัติรวบรวมได้จากพระไตรปิฎกโดยเก็บเนื้อหาซึ่งกระจายอยู่ในพระวินัยบ้าง พระสูตรบ้าง มาจัดลำดับให้เป็นเรื่องราวติดต่อกันไปตามเหตุการณ์จริง นำเนื้อหาจากคัมภีร์อรรถกถาเข้ามาเสริมบ้างเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น

ได้กล่าวถึงที่มาของแนวความคิด จุดมุ่งหมาย ขอบเขต ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นิยามศัพท์ คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องและสิ่งสำคัญต่อการสร้างสรรคงานศิลปะและรายละเอียดในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในเรื่องราวต่อไปนี้

ทวารวดีเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง

ทวารวดีเป็นยุคสมัยที่มีการสร้างสรรคงานประติมากรรมซึ่งได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากอินเดียโดยเฉพาะสกุลศิลปะคุปตะหลงเหลือหลักฐานให้ศึกษา คำว่า “ทวารวดี” มาจากค่านามภาษาสันสกฤตว่า “ทวารวดี ประกอบขึ้นจาก “ทวาร” กับ “วตุ” รวมกันเป็น “วต” เมื่อเป็นอดีตถึงคั้งเป็น “ทวารวดี” ชื่อทวารวดีนี้ปรากฏอยู่ในภายัมมหาวรรตะกล่าวถึงพระกฤษณะทั้งเมืองมถุราไปสร้างเมืองใหม่ ชื่อว่า “ทวารวดี” แปลว่า “มีประตู” หมายถึงเมืองที่มีทางหนีที่ไล่ ปัจจุบันคือเมืองทวารวดี ในรัฐ กุชราตทางชายตะวันตกของประเทศอินเดีย (นพชัย แดงดีเลิศ, 2542 : 10)

ธิดา สาระยา ให้ความหมายของ “ทวารวดี” ว่า คำนี้เป็นคำสันสกฤตแปลว่า “ประกอบด้วยประตู” มักใช้หมายถึง “เมืองท่า” ซื่อนี้ได้ถูกหยิบยืมมาตั้งเป็นชื่อของรัฐแรกบนผืนแผ่นดินสยามประเทศแต่โบราณ ชื่อภาษาสันสกฤตดังกล่าวแสดงถึงความสำคัญของเมืองในฐานะเมืองท่าการค้าทางชายฝั่ง และชี้ให้เห็นร่องรอยการรับอารยธรรมอินเดียในภูมิภาคนี้รัฐทวารวดีจึงเป็นตัวแทนการก่อรูปของหน่วยทางการเมืองของชนพื้นถิ่น ซึ่งรับวัฒนธรรมอินเดียมาสร้างความเป็นตนเองให้มีรูปแบบชัดเจน (ธิดา สาระยา, 2538 : 40)

ไมเคิล ไรท์ ให้ความหมายของคำว่า “ทวารวดี” เขียนไว้ในบทความที่ชื่อว่า “ความเป็นมาของคำว่าสยาม” จากหลักฐานจารึกบนเหรียญเงินเป็นอักษรอินเดียได้ (พบทั่วบริเวณกลาง)

ศรีทวารวดีศวรปุณย,”นักปราชญ์ส่วนใหญ่เชื่อว่าเคยมี “เมือง” หรือ “อาณาจักร” ชื่อ ทวารวดี ในภาคกลางของสยามระหว่างพุทธศตวรรษที่ 10-15 หลักฐานจีนยังรับรองเรื่อง ทวารวดี โดยอ้างว่าหลวงจีนออกไปตามพระธรรมวินัยในอินเดียมักฝึกภาษาสันสกฤตที่โศลโศโต ทวารวดี หรือทวารกะ แปลว่า “เมืองประตู” คือเมืองท่า ตรงกับคำอังกฤษ, ฝรั่งเศสที่ว่า Port/Porte ที่เป็น “เมืองประตู” ออกสู่ทะเลในวรรณคดีอินเดีย ทวารวดี หรือทวารกะคือเมืองหลวงของพระกฤษณะอยู่ริมฝั่งทะเลอาหรับ ที่ถูกทะเลกัดกินจนจมหายไปในมหาสมุทร

ภาพที่ 4 เหรียญเงินสมัยทวารวดีค้นพบที่นครปฐมมีจารึก “ศรีทวารวดีศวรปุณย”

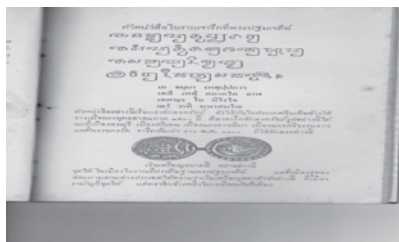
ทวารวดี จึงมีความหมายถึงเมืองท่าที่สามารถติดต่อกับดินแดนภายนอกได้เป็นประตูผ่านเข้าออกของสายอารยธรรมจากอินเดียไปสู่ดินแดนบ้านเมืองด้านตะวันออก ทั้งเจนละและจามปา ผ่านสู่จีนในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-15 สันฐานของบ้านเมืองสำคัญในสมัยทวารวดี ก็สอดคล้องว่าเป็นเมืองขอบชายฝั่งทะเล ไม่ว่าจะเป็นเมืองโบราณ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมืองโบราณคูบัว จังหวัดราชบุรี เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมืองโบราณดงละคร จังหวัดนครนายก เมืองโบราณพระรถ จังหวัดชลบุรี

ภาพที่ 5 ประติมากรรมปูนปั้นตกแต่งฐานสถูปจุลประโทน ศิลปะทวารวดี
พุทธศตวรรษที่ 10-15

ภาษาจารึก

จารึกและคตินิยม จารึกหมายถึงภาษาที่ใช้บันทึกเรื่องราวโดยใช้สัญลักษณ์รูปอักษรขีดเขียน รอยลึกลงบนวัตถุ เช่น กระดาษ แผ่นหิน แผ่นอิฐ โลหะ เป็นต้น (วรมณี, พระราช, (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2528 : 42) บอกเล่าเรื่องราวบางสิ่งบางอย่างให้ผู้อื่นได้รับรู้หรือคำถวายเพื่อพุทธบูชา คำจารึก ที่ปรากฏบนพุทธศาสนวัตถุในสมัยทวารวดี ได้แก่ แผ่นอิฐ แผ่นหิน ฐานพระพุทธรูป พระพิมพ์ ดินเผาหรือแม้แต่บนสลูบทั้งขนาดใหญ่และสลูบจำลอง ถูกค้นพบตามเมืองเก่าช่วงสมัยทวารวดี ถือเป็นการรับอารยธรรมอินเดียปรากฏขึ้นชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอักษรภาษา คติความเชื่อในหมู่ชนชั้นสูง อย่างน้อยบรรดาจารึกทางพุทธศาสนากล่าวคาถา เย ธมมา ได้ยืนยันว่าความรู้ความคิดจากอินเดียได้แพร่เข้ามาแล้ว และถูกเผยแพร่ในรูปของการประกอบเป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์ให้ปรากฏกับหมู่ชนชั้นทั่วไป (ธิดา สารยา, 2538 : 76) นักปราชญ์ทางภาษาท่านอ่านได้ว่าเป็นคาถาอันกล่าวถึงอริยสัจสี่ เขียนด้วยอักษรปัลลวะภาษาบาลี และสันสกฤต เป็นใจความย่อแห่งคาถา 4 บาท หลักคำสอนของพระพุทธองค์ แสดงให้เห็นความจริง ซึ่งเพียงพอสำหรับการอธิบายคำสั่งสอนส่วนอื่น ๆ ได้ ตามคัมภีร์โบราณกล่าวว่า โดยใจความแห่งคาถาเป็นเหตุให้พระพุทธองค์ได้ตรัสสาวก 2 องค์ ได้แก่พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ซึ่งภายหลังในสังฆมณฑลนับถือกันว่าเป็นที่ 2 รองจากพระพุทธเจ้าลงมานัยอันหนึ่งทำให้พระสาวกทั้ง 2 ขององค์เข้าใจความได้โดยเร็วขึ้น ต้องปรากฏแก่พวก พุทธศาสนิกชน ว่าเป็นธรรมวิเศษชนิดหนึ่ง นับถือว่าเป็นสัมฤทธิ์มนต์ สำหรับการจะเปลี่ยนแปลง ความนับถือของบุคคลผู้ยังไม่เคยสดับฟังธรรมข้อนี้ ฉะนั้นจึงไม่มีธรรมข้อใดดีไปกว่าในการที่ใช้จารึก (ยอช เซเดส์, 2415 : 3-4)

ภาพที่ 6 อักษรคาถา เยธมมา 4 บาท

ที่มา : ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา, (2469). เรื่องพระปฐมเจดีย์ : ญ

สกุลศิลปะคุปตะ (Gupta School) พุทธศักราช 863-1190 สกุลศิลปะคุปตะ ถือเป็นสกุลศิลปะสูงสุด (Classic Art) ของอินเดีย เริ่มเมื่อพระเจ้าจันทรคุปตะที่ 1 (Chandragupta) รวบรวมแคว้นพิหาร (Bihar) ไว้ได้ทั้งหมด จากการที่ได้อภิเษกสมรสกับ พระนางกุมาราทวี (Kamaradevi) พระราชธิดาक्षัตริย์วงศ์ลิจฉวี ทำให้มีอำนาจเข้มแข็งขึ้น แต่เดิมมากษัตริย์องค์นี้เป็นเพียงเจ้าผู้ครองนครเล็ก ๆ ขึ้นอยู่กับอาณาจักรกุษาณเท่านั้น ต่อเมื่ออาณาจักรกุษาณเสื่อมลงพระเจ้าจันทรคุปตะจึงได้ฉวยโอกาสตั้งตัวเป็นกษัตริย์ขึ้น อาณาจักรคุปตะได้เริ่มแผ่ขยายอำนาจออกไป จนถึงสมัยกุมารคุปตะ (Kumargupta) พุทธศักราชที่ 958-998 ถึงขีดสูงสุดของความเจริญ และเสื่อมลง เนื่องจากพวกฮั่นขาวเข้ามารุกราน และสิ้นสุดสกุลศิลปะในสมัยพระเจ้าหรรษะ (Harsha) พุทธศักราชที่ 1190 ในสมัยคุปตะนี้ สกุลศิลปะนับว่าเป็นเรื่องของอินเดียโดยตรง ทั้งในแง่ของความงามด้านศิลปะ และในแง่ของเชื้อชาติจะเห็นได้ว่าในทุกสาขาของศิลปะ มีสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมและศิลปะอื่นๆ อีก

ภาพที่ 7 ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร สกุลศิลปะคุปตะ พุทธศตวรรษที่ 9 – 12

ในเรื่องสกุลศิลปะ พระพุทธรูปถือได้ว่ามีส่วนสำคัญและการแสดงออกทางศิลปะเหนือกว่าสกุลศิลปะใดๆ เป็นการแสดงออกขั้นสูงสุดของศิลปะอุดมคติ อย่างที่อินเดียไม่เคยมีมาแต่ก่อนและต่อมาอีกในประวัติศาสตร์ศิลปะของอินเดีย สกุลศิลปะคุปตะ เริ่มขึ้นตั้งแต่พุทธศักราชที่ 863 มีราชธานีที่นครปาลิบุตร (Pataliputa หรือ Patna) ก่อน พอถึงพุทธศักราช 1043 ก็ได้แผ่อิทธิพลกว้างขวางของไปทางทิศตะวันตก ทิศใต้และตอนกลางของอินเดียทั้งหมด ศิลปะในสกุลคุปตะนี้ไม่เพียงแต่สร้างพระพุทธรูปกันทั่วไปในราชอาณาจักรคุปตะเท่านั้น ศิลปะในสกุลศิลปะกลุ่มนี้ได้พากันติดตามคณะเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไป ประกอบการสร้างพระพุทธรูปปฏิมา รวมทั้งสถาปัตยกรรม และศิลปะอื่นๆ

ในประเทศต่างๆ ทั้งทางเหนือ ตะวันออก ตะวันตก และตอนใต้ เช่นเดียวกับที่คณะเผยแผ่พระพุทธศาสนาเมื่อครั้งสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเคยกระทำมาแล้ว มีประเทศลังกาและชวาเป็นต้น ได้พบศิลปะวัตถุของศิลปะกลุ่มสกุลนี้มากมายและที่ค้นพบในสุวรรณภูมิซึ่งเป็นประเทศไทยปัจจุบันปรากฏพบพระพุทธรูปของสกุลคุปตะตั้งแต่ภาคเหนือจรดทางใต้พร้อมทั้งซากสถูป โบสถ์ วิหาร และรูปเคารพ ศาสนสถานในศาสนาฮินดูรวมสมัยเดียวกันด้วย

ประติมากรรมสกุลศิลปะคุปตะ ประติมากรรมในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธทั้งสองจะไม่แตกต่างกันในรายละเอียด แต่ชีวิตจิตใจความรู้สึกในการสร้างต่างกัน ประติมากรรมในพุทธศาสนาแสดงถึงความรู้สึกที่อ่อนโยน แสดงความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์และความอ่อนหวานอันเกิดจากศีลธรรมในพุทธศาสนา แต่สำหรับประติมากรรมในศาสนาพราหมณ์มักแสดงทเวอาจ ความโอ้อ่า และความจริงจังของกฎเกณฑ์ในศิลปะศาสตร์ของศาสนาฮินดู ประติมากรรมในศาสนาพุทธจะแสดงอาการยิ้มอยู่ในท่าสงบนิ่ง แต่ประติมากรรมในศาสนาพราหมณ์กลับแสดงท่าเคลื่อนไหวเพื่อแสดงอำนาจ

นายช่างสกุลศิลปะคุปตะมักชอบสร้างประติมากรรมขนาดใหญ่ ปรากฏในบริเวณถ้ำอัญญาตา อย่างที่มีในประเทศอัฟกานิสถานสกุลศิลปะคันธาระ ประติมากรรมลอยตัวแสดงให้เห็นถึงลักษณะของศิลปะคุปตะได้ดี มักแสดงรูปทรงที่เห็นเต็มตัว แต่ก็มีท่าดิริงค์เข้ามาประกอบ ประติมากรรมแสดงถึงการผสมกันอย่างสมบูรณ์ของลักษณะต่างๆ ความเล็กของศีรษะและความยาวของส่วนขาทำให้ประติมากรรมรูปบุคคลมีสัดส่วนค่อนข้างสูง ฉลาดเพิ่มความสง่างามปรากฏในงานประติมากรรมสกุลศิลปะคุปตะที่เมืองมธุรา เส้นรอบนอกของรูปประติมากรรมนั้นงามน่าชม ความอ่อนหวานของทรวดทรงตลอดจนสัดส่วนของการเคลื่อนไหวแสดงให้เห็นได้ว่า นายช่างมีความชำนาญอย่างสูงมาก ประติมากรรมรูปบุคคลแบ่งออกเป็น 2 จำพวก คือพระพุทธรูปซึ่งสร้างตามประเพณีที่มีมาแต่กาลก่อน และรูปพระโพธิสัตว์และบรรดาเทวดาในศาสนาพราหมณ์ ตกแต่งด้วยเครื่องทรงแบบเจ้านายในสมัยนั้น

สกุลช่างคุปตะยังแบ่งออกเป็น 2 สกุลเรียกตามสถานที่สร้างสรรค์ได้แก่ที่เมืองสารนาถและมธุรา ได้ผลิตประติมากรรมทั้งดงามที่สุดในสมัยนี้ออกมา ทั้งสองสถานที่มีความแตกต่างกันน้อยมาก และโดยทั่วไปเชื่อว่าสกุลช่างที่มธุราเกิดขึ้นก่อนสกุลช่างสารนาถ พระพุทธรูปสมัยคุปตะสืบต่อลงมาจากพระพุทธรูปสมัยคันธาระ ดังนั้นพระพุทธรูปครองจีวรคลุมทั้งสองพระอังสาและมีรั้วจีวรซ้อนกันอยู่เบื้องหน้าของพระองค์ แต่มีลักษณะ

ใหม่เข้ามาผสม พระพักตร์สร้างสรรค์ตามหลักอุดมคติ หลังจากนั้นจิวรจะคลุมแนบกับพระวรกายเห็นทรวดทรง อ่อนหวานและสงบอย่างสกลช่างคุปตะที่สารนถ ลักษณะทุกประการของพระพุทธรูปในสกุลนี้ย่อมมีกฎเกณฑ์ในศิลปศาสตร์หรือกล่าวไว้ในวรรณคดี

ภาพที่ 8 ประติมากรรมรูปท้าวสุริยวงศ์และศักดิ์ พุทธคยา สกลศิลปะคุปตะ
พุทธศตวรรษที่ 9 – 12

คติการสร้างรูปวัตถุและปรัชญาธรรมวัตถุ

เนื่องจากสอุปเจตย์มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา อย่างยากที่จะแยกออกจากกันได้ ศิลปินผู้สร้างสรรค์ศิลปกรรม ได้ยึดเอาหลักทางปรัชญาของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางประพจน์ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน ด้วยเหตุดังกล่าวนี้พุทธศิลปะของไทย จะให้เข้าใจจำเป็นต้องทราบถึงคติอันมีอยู่ในลัทธิต่างๆ ไว้พอเป็นสังเขปจาก ข้อมูลเอกสารของท่านศาสตราจารย์ประทีป(จิตร) บัวบุศย์ ดังนี้ พระพุทธศาสนาแยกออกเป็นฝ่ายหินยาน (เถรวาท) เป็นของฝ่ายใต้ันบถือกันในประเทศลังกา พม่า ไทย เขมร และฝ่ายมหายาน (จารียวาท) เป็นของฝ่ายเหนือันบถือกันในประเทศทิเบต จีน ญวน เกาหลี ญี่ปุ่น อุดมคติของทั้งสองฝ่ายจะไม่ตรงกัน แต่หลักปรัชญาต่างๆ ก็มุ่งไปสู่จุดสุดท้ายอันเดียวกัน คือ “นิพพาน” ซึ่งเป็นเหตุผลมาแต่ยุคโบราณทีเดียว เห็นได้จากจากการที่ต่างฝ่ายประพจน์ปฏิบัติไปตามอุดมคติของแต่ละฝ่าย โดยไม่เกิดเหตุทะเลาะแว้งกันเลยไม่เหมือนกับลัทธิศาสนาของฝ่ายอื่นถึงแม้ว่าเป็นศาสนาเดียวกันแต่ต่างลัทธิก็ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม ฝ่ายหินยานและมหายานทั้งสองฝ่ายก็นับถือหลักปรัชญาของกันและกัน ดังจะเห็นได้ว่าทางฝ่ายหินยานยอมรับเอาหลักการสร้างสิ่งตกแต่งพุทธศิลปะที่เรียกว่า “อลังการ” มาจากฝ่ายมหายานอยู่มิใช่น้อย ส่วนทางฝ่ายมหายานก็ยอมรับในเรื่องคุณภาพแห่งผู้ประพจน์ธรรมของฝ่ายหินยานต่างๆ ที่ฝ่ายมหายานมีอุดมคติว่า มุ่งเอาจำนวนเป็นปริมาณเพื่อให้คุณภาพบังเกิดขึ้นตามมาเอง ยุคสมัยต่อมาพระสงฆ์ผู้เป็นปราชญ์ทางพุทธศาสนาได้

พยายามคิดหาวิธีเรียนรู้และวิธีปฏิบัติกันหลายแนวทาง จึงทำให้เกิดลัทธิต่างๆ ขึ้นมาก
ปรัชญาของลัทธิเหล่านั้นได้รับการแปลออกเป็นรูปวัตถุเพื่อสร้างขึ้นเป็นพุทธบูชาประพจน์
ปฏิบัติ

หลักปรัชญาที่สำคัญ ลัทธิทางพระพุทธศาสนานั้น มีมากกว่า 2 ฝ่าย แต่เนื่องจาก
ไม่มีลัทธิใดสำคัญมากนัก ยกเว้นอย่างใดก็ตามคติแห่งการสร้างพุทธศิลปะในศาสนา
ปรากฏขึ้นในลัทธิทางฝ่ายมหายานเป็นอันมาก และถึงแม้ว่าจะมีคัมภีร์มากมายด้วยกันแต่
ก็อาจประมวลว่า มาจากหลักปรัชญาใหญ่ๆ 3 ประการคือ

1. ปรัชญาสูญญาวาทนิกาย หรือปรัชญามายมิก ได้แก่ศิลปะแห่งการอรรถาธิบาย
ที่ล้วนแล้วด้วยตรรกวิทยา เรียกว่า “ระบบวิชาวิธี” มีท่านคุรุณาครขุนเป็นเจ้าลัทธิเกิด
ขึ้นราว พุทธศตวรรษที่ 7 หลักอันแท้จริงคือ การตั้งจิตให้เป็นสมาธิ หาเหตุผลจากปฏิกิจ
สมุปบาท (สนอง กตปุญโญ, พระอภิกข, 2537 : 4) เพื่ออรรถาธิบาย หรืออภิปรายให้
บุคคลเห็นคล้อยตาม ซึ่งแยกออกเป็นหลายวิธีด้วยกันนับแต่การสาธยายมนต์ประกอบ
เครื่องดีดตีตีเป่า หรือเพียงตีเคาะจังหวะอย่างเดียวจนถึงการใช้ปฏิญาณค้นหาคำอธิบาย
อย่างแหลมคมได้ในเวลากระทันหันจึงมีเครื่องใช้เครื่องประดับตกแต่งอลังการมากมาย
คัมภีร์ในหลักปรัชญานี้ได้แก่คัมภีร์ปรัชญาปารมิตา คัมภีร์อภิธรรมสังคยา และปรัชญา
ประทีปศาสตร์ เป็นต้น

2. ปรัชญาวิชฌานวาทนิกาย หรือโยคอาจารย์วิชฌานวาท เกิดขึ้นในพุทธ
ศตวรรษที่ 9 ได้แก่การใช้จิตภาวนาเพ่งถึงสภาวะแห่งมายาทั้งปวงแล้วจับให้ได้ว่า ย่อมมา
แต่จิตตนเองเป็นผู้สำนึกนั้น การปิดทวารทั้ง 9 แต่เปิดจิตให้โปร่ง ก็เนื่องมาจากลัทธินี้
การจตุตถฌานและการเข้าการจตุตถฌานในป่า และการเข้าฌานสมาบัติก็เช่นเดียวกัน
ผลพลอยได้อาจทำให้ ร่างกายคลายเจ็บปวด หรืออาจถอนเอาความเจ็บปวดออกเสียได้
ด้วย ดังนั้นการสร้างปูชนียสถานในทำนองเสริมการบำเพ็ญเพียรทางจิตเพ่ง ก็เนื่องมาจาก
ลัทธิปรัชญานี้ เช่น วิหารถ้ำ กุฏิหรืออาศรมอย่างแคบเฉพาะตัว และการปิดป้องแสงสว่าง
และลมมิให้เข้ามาทำลายสมาธิ เป็นต้น

3. ปรัชญาภูตตถาวาทนิกาย ปรัชญาจิตอมวาท เกิดขึ้นภายหลังสุด (คงราว
พุทธศตวรรษที่ 10 – 11) มีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรู้แห่งจักรวาลอันเป็นสากล หรือ
จิตสากล (ภูตตถา) อันมีรากฐานมาแต่สภาวะที่สมบูรณ์ เช่นการเผชิญต่อเหตุการณ์
ปัจจุบัน การไหวตัวต่อยุคสมัย หรือการปรับตัวให้เข้ากับ กาละ (เวลา) เทศะ (ประเทศ)
มีการรับเอาแบบอย่างที่ดี มาประยุกต์เข้ากับสังคมของตน การสร้างปูชนียสถานอย่างสง่า

งามและอุดมด้วยเกียรติคุณในตัวเป็นต้น

จากหลักปรัชญาทั้ง 3 ที่กล่าวมานี้ เป็นที่มาของลัทธิทั้งปวงที่เกิดขึ้นเพื่อค้นหาวิธีที่จะบรรลุธรรมะอันสูงสุดตามความคิดเห็นในวิธีนั้นๆ ของแต่ละลัทธิ สาธุชนพึงเปรียบเทียบเอาเองว่า สิ่งประดับในพระพุทธศาสนาอันใดบ้างที่อาศัยปรัชญาเหล่านี้ ซึ่งความจริงแล้วก็ป็นหนทางร่วมระหว่างฝ่ายมหายานนั่นเอง เพราะต่อมา ปรากฏว่ามีการแลกเปลี่ยนศึกษาข้อปรัชญากันมากขึ้นจนลัทธิบางลัทธิก็เป็นชื่อเดียวกันแต่มีวิธีการปฏิบัติแตกต่างกันออกไปเท่านั้น คติการสร้างสิ่งประดับตกแต่งในพระพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งต้นๆ ก็มีมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ในระยะนั้น แม้ว่าบางลัทธิจะยังไม่เกิด แต่พุทธศาสนิกชนและภิกษุสงฆ์ก็เชื่อมั่นในปรัชญาธรรมอีกแนวหนึ่ง คือถอดเอาความเป็นจริงแห่งพระธรรมทุกหมวดทุกตอนมาประดิษฐ์ บรรดาพุทธวณะ พุทธวิเทโศบาย และเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธองค์ ได้รับการแปรเปลี่ยนออกมาเป็นรูป เป็นภาพกันมากมาย แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นอุดมคติยึดมั่นที่สุด คือการไม่สร้างรูปพระพุทธองค์ นั้นเป็นการยืนยันในความนอบน้อมและจงรักภักดี ทั้งมีความมั่นคงในพุทธวณะที่ว่า “ธรรมเท่านั้น เป็นตัวแทนตถาคต” ภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในครั้งนั้นจึงไม่ปรารถนาและจะสร้างรูปหรือภาพเป็นตัวแทนดังเช่น เทวรูปทั้งหลายในศาสนาพราหมณ์ ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนาครั้งนั้นเท่ากับเป็นการนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนมาร้อยกรองกันเข้าอย่างประณีต ทำให้มองเห็นธาตุแท้ของธรรมะอย่างชัดเจน แม้ว่าจะด้อยเรื่องความงามไปบ้าง แต่ถือว่าเป็นการแสดงออกที่ตรงไปตรงมาซึ่งเป็นธรรมตาของศิลปกรรมในระยะแรก ๆ

วิธีการดำเนินการสร้างสรรค์

ที่มาของแนวความคิด และแรงบันดาลใจ

เนื้อหาคือความหมายของงานศิลปะที่แสดงออกผ่านรูปรูปทรงทางศิลปะ (Artistic Form) เนื้อหาของงานศิลปะแบบรูปธรรม (objective) เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง สำหรับเนื้อหาของงานแบบนามธรรม หรือแบบนอนออบเจกตีฟ (nonobjective) เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของรูปรูปทรง เนื้อหาเป็นคุณลักษณะฝ่ายนามธรรมของงานศิลปะที่มองจากด้านการชื่นชม หรือจากคนดู (ชูลูต นิมเสมอ, 2534 : 22)

เนื้อหาของงานชุดนี้มีสาระเนื้อหาศิลปะแบบรูปธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องราวที่ถ่ายทอดอันเกี่ยวเนื่องกับองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าหลักธรรมคำสั่งสอน

อันมีคุณค่าต่อพุทธบริษัท การสร้างสรรค์งานปรากฏรูปทรงทั้งเชิงบอกเล่าเรื่องราวและเชิงสัญลักษณ์สื่อความหมาย หลวงพ่อปัญญามณี (ส.ณ. สุภโร) เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม ได้ให้ไว้ 11 หัวข้อตามจำนวนพื้นที่ติดตั้งภาพในพระอุโบสถวัดปัญญานันทาราม

ขั้นตอนการศึกษาใช้หลักวิธีการโดยการตั้งแบบบาลีสวมนต์ เนื้อหาบทความมี
อย่างไรเป็นสิ่งที่สามารถอ้างอิงได้

การวางแผนการดำเนินงาน

ทำการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ศึกษาไว้ สังเกตสถานที่แวดล้อมภายในและภายนอกพระอุโบสถ จากการประชุมเพื่อหาแนวทาง จากหนังสือเอกสารหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางศิลปะอินเดียและไทย ทำการรวบรวมเพื่อศึกษาเรียนรู้รูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะตน ร่างแบบ 2 มิติ หารูปแบบที่เหมาะสมนำเสนอคณะกรรมการเห็นชอบ แล้วลงมือสร้างสรรค์ผลงาน 3 มิติ

การดำเนินงาน และขั้นตอนการทำงาน

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์เป็นงานต้นแบบ โดยสร้างผลงานขึ้นจากการประสานองค์ประกอบของงานรวมกันจนเกิดเป็นเอกภาพในผลงาน การเน้นโดยใช้เนื้อเรื่องเป็นตัวนำทั้งเชิงบอกเล่าและเชิงสัญลักษณ์ทางประติมาณียา ได้ความรู้และเกิดปัญญอันเป็นเป้าหมายของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เป็นตัวกำหนดในทางศิลปะ ศิลปินพยายามทำให้ผลงานบรรลุผล สิ่งที่สำคัญยิ่งอยู่ที่แนวความคิด หรือแนวทางการนำเสนอผลงาน ทักษะชาติเป็นส่วนประกอบของงานที่ทำให้ผลงานแต่ละชิ้นสมบูรณ์ได้ ตามจินตนาการที่ศิลปินคิดค้นสร้างสรรค์

เป็นการสร้างสรรค์งานประติมากรรม รูปแบบกึ่งรูปธรรมและนามธรรม (Semi figurative and Non-figurative art) การตัดทอนรูปทรงบางส่วนออกไปจากความเป็นจริงหรือดัดแปลงไปจากธรรมชาติ ศิลปะกึ่งไร้รูปลักษณะถ่ายทอดศิลปะนามธรรมลักษณะหนึ่งที่อยู่ระหว่างรูปลักษณะและไร้รูปลักษณะ อาจจะมีลักษณะเป็นนามธรรมมากหรือน้อย รูปแบบอาจจะเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อยหรือเปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถจะจดจำรูปทรงดั้งเดิมที่มาจากธรรมชาติได้ ซึ่งเป็นอัตราส่วนของนามธรรมที่ต่างกันออกไป การทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบกึ่งไร้รูปลักษณะนี้ค่อนข้างยาก เพราะไม่แสดงรูปลักษณะที่ชัดเจน ต้องใช้การสังเกตเปรียบเทียบความต่างกันของนามธรรมและรูปลักษณะทางทัศนศิลป์ให้ชัดเจนว่าอัตราส่วนที่ลด ตัดทอน ของการถ่ายทอดในรูปแบบนี้มีมากน้อยเพียงใด รูปธรรมกับนามธรรมทางทัศนศิลป์จะอยู่บนเส้นแขนเดียวกัน มีปลายข้างหนึ่งเป็นรูปธรรม

และปลายอีกข้างหนึ่งเป็นนามธรรม ตรงกลางระหว่างทั้งสองข้างเป็นกึ่งนามธรรม ซึ่งนอกจากจุดทั้งสามนี้แล้วผู้สร้างมีอิสระที่จะยืนอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งตลอดเส้นแกนนี้ (สุชาติ เถาทอง, 2536 : 93 – 96) การใช้รูปบุคคลและสัญลักษณ์ ที่สามารถแสดงอารมณ์ ท่าทาง และเรื่องราวที่แสดงถึงเหตุการณ์พร้อมทั้งหลักธรรม ให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม ผ่านการถ่ายทอดทางทัศนธาตุ

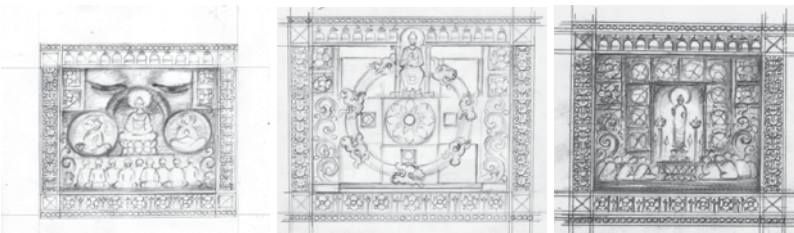
เทคนิควิธีการ

ผลงานประติมากรรมชุดนี้มีเทคนิค และวิธีการที่ใช้คือ บันดินหล่อไฟเบอร์กลาส

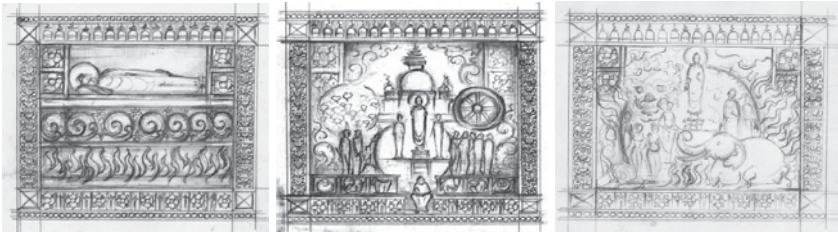
ร่างแบบ ดินสอและปากกานบนกระดาษ ถ่ายทอดความคิดหรือมโนภาพ (Intuition) แสดงออก (Expression) โดยอาศัยสื่อขีดเขียน ถือเป็นขบวนการขั้นต้นในการสร้างงานประติมากรรม

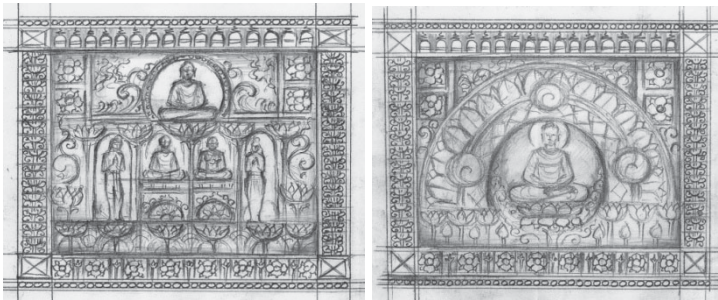
ภาพที่ 9 ภาพร่างที่ 1 พระพุทธรูป ภาพร่างที่ 2 พระธรรมคุณ ภาพร่างที่ 3 พระสังฆคุณ

ภาพที่ 10 ภาพร่างที่ 4 พุทธกิจ พุทธจริยา ภาพร่างที่ 5 ปฏิจสงมุปบาท ภาพร่างที่ 6 กาลามสูตร

ภาพที่ 11 ภาพร่างที่ 7 นรก สวรรค์ นิพพาน ทางอายุตะ ภาพร่างที่ 8 ทิศ 6 ภาพร่างที่ 9 ความรัก

ภาพที่ 12 ภาพร่างที่ 10 พุทธบริษัท 4 ภาพร่างที่ 11 ที่พึ่งอันเกษม

ผลงานประติมากรรมนูนสูงที่สร้างสรรค์ จำนวน 11 ชิ้นงาน ขนาด 218 เซนติเมตร สูง 156 เซนติเมตร เนื้อวัสดุไฟเบอร์กลาส

ภาพที่ 13 ภาพที่ 1 พระพุทธรูป ภาพที่ 2 พระธรรมคุณ ภาพที่ 3 พระสังฆคุณ

ภาพที่ 14 ภาพที่ 4 พุทธกิจ พุทธจริยา ภาพที่ 5 ปฏิจจุสมุปบาท ภาพที่ 6 กาลามสูตร

ภาพที่ 15 ภาพที่ 7 นรก สวรรค์ นิพพาน ทางอายุตะ ภาพที่ 8 ทิศ 6 ภาพที่ 9 ความรัก

ภาพที่ 16 ภาพที่ 10 พุทธบริษัท 4 ภาพที่ 11 ที่พึ่งอันเกษม

ผลที่เกิดแก่เหตุ

ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะชุดนี้ “ประติมากรรมนูนสูงภาพพุทธประวัติ” ได้นำเอาความงามที่เคยปรากฏมาในอดีตยาวนานกว่า 1400 ปี จากอินเดียสู่แดนสยาม ช่วงสมัยคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 9-12) สู่สมัยทวารวดียุคต้น (พุทธศตวรรษที่ 10-13) เป็นแรงบันดาลใจถ่ายทอดผลงานศิลปะ จากจินตนาการภายใน โดยอาศัยรูปทรงที่ได้รับอิทธิพลสกุลช่างคุปตะเพื่อสื่อเป็นรูปธรรมและเนื้อหาเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาที่สามารถโน้มน้าวเจตจำนงที่มีอยู่ให้ผู้คนได้เรียนรู้ในหนทางแห่งพุทธะตามความรู้สึกในจุด

มุ่งหมายของศิลปะอินเดียที่ว่า รูปที่เห็นมิใช่ส่วนสำคัญของวัตถุ สิ่งที่ช่างอินเดียสร้างสรรค์ขึ้นมิใช่วัตถุที่ตนเห็น แต่เป็นวัตถุที่ตนรู้จัก ช่างอินเดียมิได้ลอกเลียนแบบจากธรรมชาติโดยตรง แต่สร้างสรรค์สิ่งที่เขาเห็นขึ้นภายในจิตใจ สิ่งที่เขาเห็นภายในจิตใจแม้จะตรงกับวัตถุที่เรารู้จักก็ตาม แต่เป็นสิ่งที่ช่างอินเดียได้คิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ศิลปะอินเดียอาจกลายเป็นศิลปะที่ไม่มีรูปร่างเหมือนที่ปรากฏตามธรรมชาติ (Abstract Art) แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้น ศิลปะอินเดียก็ไมยอมรับรูปร่างที่ผิดไปจากธรรมชาติ ช่างอินเดียได้คิดค้นสร้างสรรค์เป็นแบบของตนเองและสร้างกฎเกณฑ์จนเกิดเป็นศิลปศาสตร์เกี่ยวเนื่องกับศาสนาความเชื่อ การสร้างสรรค์งานศิลปะชุดนี้ก็ดำเนินรอยตามเจตจำนง

ความต้องการแสดงออกถึงจินตนาการจากธรรมชาติขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ่ายทอดรูปทรงทางพุทธศิลปะ มาประติประตอกรูปร่างและรูปทรงจากวัตถุวิธการปั้นหล่อ สื่อเรื่องราวกับการนำเอาหลักองค์ประกอบศิลป์มาใช้ให้เกิดความกลมตัว ตามหลักแห่งสุนทรียศาสตร์ที่ว่าศิลปะสามารถเปิดเผยถึงความงาม โดยมีการจัดการทางทัศนธาตุให้เกิดรูปทรง ดังคำกล่าวของโคลท์ เบล (Clive Bell) “อารมณ์สุนทรีย์และรูปทรงอันเด่นชัดมีอยู่ในผลงานศิลปะทุกชิ้น” (กิริติ บุญเจือ, 2522 : 29) ซูซาน แลงเจอร์ (Susanne Langer) ให้นิยามของศิลปะไว้ว่า “ศิลปะ คือ การสร้างสรรค์รูปทรงต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ทางความรู้สึกของมนุษย์” (กิริติ บุญเจือ, 2522 : 30) ถ่ายทอดภาษาทางใจ (นาม) ให้ปรากฏเป็นงานศิลปะ (รูป) บอกเรื่องราวความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ให้ประจักษ์สู่โลกภายนอก (external world)

ผลงานชิ้นที่ 1 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แสดงความรู้สึกมั่นคง พระพุทธรองค์เป็นบรมครูอันยิ่งใหญ่ เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตอนประสูติ ไปสู่ทางสายกลาง”มัชฌิมาปฏิปทา” และการดำเนินสู่การปรินิพพาน

ผลงานชิ้นที่ 2 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปโค้งมนในลักษณะครึ่งวงกลม แสดงความรู้สึกแผ่ขยายออก หลักธรรมของพระพุทธองค์จะถูกเผยแพร่ไปอย่างกว้างไกล เนื้อหาประติมากรรมบอกเล่าเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมธรรมให้กับปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี การประกาศสัจธรรมต่อโลก

ผลงานชิ้นที่ 3 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปโค้งมนในลักษณะครึ่งวงกลม แสดงความรู้สึกแผ่ขยายออก พระพุทธรองค์ได้มีผู้สืบทอดหลักธรรมคำสั่งสอนนั้นคือพระสงฆ์ เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพระสังฆคุณ

ผลงานชิ้นที่ 4 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปสามเหลี่ยม แสดงความรู้สึกแห่งความศรัทธา พระพุทธรองค์ผู้ทรงมีพระเมตตา เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมเล่าเรื่องราวเกี่ยวเนื่องกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในเรื่อง “พุทธกิจและพุทธจริยา” พระพุทธรองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่โลก ภารกิจที่พระพุทธรองค์ได้กระทำคือการโปรด ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ เทวดาตลอดจนสัตว์โลกทั้งหลายที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิด ให้เขาเหล่านั้นมีความสุขทั้งเพื่อโลกนี้และโลกหน้า

ผลงานชิ้นที่ 5 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปวงกลม แสดงความรู้สึกหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง พระพุทธรองค์ทรงสอนหลักของเหตุและผล เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมปริศนาธรรมเกี่ยวเนื่องกับ “ปฏิจาสัมุปบาท” เป็นธรรมที่แสดงกฎของธรรมชาติ ถึงความเป็นเหตุเป็นผล และความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน จนเป็นผลให้เกิดทุกข์ และแสดงเหตุที่ทำให้ทุกข์นั้นดับลงไปการเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกัน

ผลงานชิ้นที่ 6 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปสามเหลี่ยม แสดงความรู้สึกแห่งศรัทธาและความสงบ พระพุทธรองค์สั่งสอนเรื่องความเชื่อ เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมปริศนาธรรมเกี่ยวเนื่องกับความก่งขานิยฐาน 10 วิถีปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความเชื่อ

ผลงานชิ้นที่ 7 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แสดงความรู้สึกสงบแต่เคลื่อนไหวไปอย่างช้าๆ พระพุทธรองค์ชี้ให้เห็นทางเลือกที่เราจะดำเนินไป เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมปริศนาธรรม เกี่ยวเนื่องกับหลักธรรม “นิพพาน -นรก -สวรรค์ ทางอายุตนะ” นิพพาน (เย็นใจ) นรก (ร้อนใจ) สวรรค์ (สุขใจ)

ผลงานชิ้นที่ 8 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปสามเหลี่ยม แสดงความรู้สึกศรัทธาเชื่อมั่นและมีอุดมการณ์ พระพุทธรองค์ทรงเกื้อหนุน เนื้อหามีลักษณะประติมากรรม เล่าเรื่องเกี่ยวเนื่องกับหลักธรรม “ทิศ 6” ทิศ เป็นข้อธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนต่อบุคคลต่างๆรอบตัวเรา

ผลงานชิ้นที่ 9 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปสามเหลี่ยม แสดงความรู้สึกสงบและความศรัทธา พระพุทธรองค์ผู้ทรงให้ความรักและความเมตตา เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมเล่าเรื่องเกี่ยวเนื่องกับ “ความรักที่พระพุทธรองค์มีให้ผู้มีมิฉชาติฐิ” เรื่องราวที่กล่าวไว้ในบทพุทธชัยมงคลคาถา (พาหุง) 8 เหตุการณ์

ผลงานชิ้นที่ 10 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปสามเหลี่ยม แสดงความรู้สึกสงบและความศรัทธา พระพุทธรองค์ชี้ให้เห็นเหตุแห่งความมั่นคงแห่งพุทธศาสนา เนื้อหา

ลักษณะประติมากรรมเล่าเรื่องเกี่ยวกับ “ศาสนาพุทธจะดำรงอยู่ได้ด้วยพุทธบริษัท 4” พวกภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา จะเป็นผู้รักษาศรัทธาวิญญูสืบต่อไป

ผลงานชิ้นที่ 11 มีรูปโครงสร้างของรูปทรงรูปโค้งมนในลักษณะครึ่งวงกลม แสดงความรู้สึกมั่นคง พระพุทธรองค์เป็นที่พึ่งอันเกษม เนื้อหามีลักษณะประติมากรรมปริศนาธรรม เกี่ยวเนื่องกับหลักธรรม “พระพุทธรองค์คือที่พึ่งอันเกษม” ถือนเอาพระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะแล้ว รุ้อยู่ยงคือความจริงอันประเสริฐ

ประติมากรรมชุด “ประติมากรรมนูนสูงภาพพุทธประวัติ” สื่อวัสดุที่ใช้หลักได้แก่ เรซิน หล่อจากแม่พิมพ์พลาสติก โดยอาศัยใยแก้วเป็นโครงสร้างหลักยึดเกาะด้วยตัววัสดุเอง ตามลักษณะรูปแบบของงาน พลาสติกเรซินสามารถเก็บลายละเอียดของรอยปั้นได้ดี แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงขณะที่สร้างสรรค์ ความมีชีวิตในธรรมชาติของศิลปะออกมาได้อย่างมีคุณค่าหาใช้ปรุงแต่งเพื่อความสวยงามแต่ปราศจากซึ่งคุณค่าทางศิลปะ นั้นมิใช่วัตถุประสงค์ งานศิลปะชุดนี้ผู้สร้างสรรค์พยายามที่จะสร้างคุณค่า 2 ประการคือคุณค่าทางความงามและคุณค่าทางความดี เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดแก่ผู้พบเห็น

ความคิดรวบยอด แนวความคิด เนื้อหา รูปแบบ รวมทั้งกลวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายรวมทั้งจินตนาการ โดยเน้นรูปแบบของผลงานที่เสนอออกมาในรูปแบบพุทธศิลปะ ประติมากรรมนูนสูง ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะอินเดียสกุลช่างคุปตะส่งอิทธิพลต่อศิลปะทวารวดีถ่ายทอดรูปแบบสู่ผลงานประติมากรรมลักษณะงานรูปธรรม (Objective art) จากความรู้และประสบการณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายใน (Inner of life) อย่างมีเอกภาพตามหลักและกฎเกณฑ์ความรู้ทางศิลปกรรม ศิลปะให้คุณค่าต่อมวลมนุษย์เป็นภาษาเพื่อสื่อสารความรู้สึกของบุคคลคนหนึ่งไปยังอีกหลายบุคคล อย่างมีเป้าหมายอย่างน้อยที่สุดให้รู้สึกถึงความงามที่มนุษย์พึงได้รับให้เกิดจิตวิญญาณของตน หากนำไปสู่การตระหนักรู้สู่ความดีงามที่มนุษย์ควรจะเป็น นั่นคือผลพลอยได้ของงานศิลปะชุดนี้ (ศิลปะเพื่อคุณธรรม) ผลงานชุดนี้จะเป็นศิลปะเพื่อศิลปะหรือศิลปะเพื่อคุณธรรม เป็นเรื่องของบุคคลซึ่งเกิดแต่เหตุและผลของปัญญาที่เกิดขึ้น

งานชุดนี้ วัดปัญญานันทารามศาสนสถานสำหรับสั่งสอนเยาวชนและประชาชนทั่วไปตามแนวทางของหลวงพ่อบุญยานันทภิกขุ (พระพรหมมิ่งคลาจารย์) หลวงพ่อบุญยานันเป็นผู้สานงานต่อเป็นเหตุ ผลคืองานที่ปรากฏออกมา งานประติมากรรมที่แสดงความรู้สึกแห่งแรงศรัทธา เกิดจากการนำเอาทัศนธาตุทางศิลปกรรมมาประกอบ เสริม ปรุงแต่งจิตวิญญาณ (ธาตุศิลปิน) งานศิลปะจึงเกิดความรู้สึก นั่นคือตัวปัญญา ผลงานศิลปะเกิด

จากเส้นทางของศิลปะ สมาธิและปัญญา

การคาดการณ์ในอนาคต

“ประติมากรรมนูนสูงภาพพุทธประวัติ” ศิลปะชุดนี้จะเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาคลี่คลาย เกิดความแปลกใหม่และสามารถแสดงออกถึงจินตนาการส่วนตัวสมร่อยจากอดีต และจากความรู้ที่ได้ศึกษา จะสร้างสรรค์และพัฒนาให้ดีขึ้นในอนาคต ทั้งในด้านการถ่ายทอดอารมณ์ และด้านความรู้สึก รูปทรง เรื่องราว และสื่อวัสดุ ที่จะดำเนินต่อไปซึ่งเป็นหนทางของผู้สร้างสรรค์ศิลปะ โทมัส อาควินัส (Thomas Aquinas) กล่าวไว้ว่า “ผลงานศิลปะที่งามที่สุดยังไม่บังเกิดขึ้น” ด้วยถ้อยคำนี้จึงเป็นแรงใจให้มนุษย์เพียรพยายามคิดค้นสร้างสรรค์งานต่อไป เพื่อค้นหาความงามแปลกใหม่ให้โลกนี้ได้ชื่นชม

ข้อเสนอแนะ

ในการทำงานต้องอาศัยความอดทนความภาคเพียรพยายามเป็นอย่างมากมีอะไรเกิดขึ้นมากมายในระหว่างเส้นทางช่วงขณะก็สุขบางช่วงขณะก็ทุกข์ ถ้าหากเรารู้ว่าเราชอบอะไรเราจึงเดินไปอย่างมีเป้าหมายโดยอยู่ในกฎเกณฑ์แห่งความดีงาม มี “อิทธิบาทสี่” เป็นเครื่องประครองใจความสำเร็จเป็นเป้าหมายรออยู่ข้างหน้า และอีกประการหนึ่งที่ทำเป็นต้องมียูในตัวตนคือความศรัทธาทั้งต่อตัวเองและสิ่งที่เราทำ

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2522). **ปรัชญาศิลปะ**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- กองแก้ว วีระประจักษ์. (2528). **“จารึกของประเทศบูรไน,”** ศิลปากร. ปีที่ 29, เล่มที่ 5, พฤศจิกายน, กรุงเทพฯ : สหประชาพานิชย์.
- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2516). **ลายรดน้ำและลายกำมะลอ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนาตร์แห่งประเทศไทย.
- จำนง ชุตินธโร. (2506). **พุทธประวัติในลังกา**. พระนคร : ประชาช่าง.
- จุมพล เจติกานนท์. (2515). **จารึกทวารวดี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต พระนคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลุต นิยมเสมอ. (2534). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, กรมพระยา. (2513). **ตำนานพระพุทธเจดีย์**. พระนคร : รุ่งเรืองวัฒนา.

- _____. (2541). **ตามรอยอารยะ**. กรุงเทพฯ : คู่แข่ง.
- ธิดา สาระยา. (2538). **(ศรี) ทวารวดี**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- _____. (2545). **ทวารวดีต้นประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- น. ณ ปากน้ำ. (ประยูร อุทธาณะ). (2515). **ศิลปะของพระพุทธรูป**. พระนคร : รุ่งโรจน์
การพิมพ์.
- นลินี เหมนิธิ. (2514). **นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์**. พระนคร : กรม
ศิลปากร.
- นารถ โพธิประสาท. (2542). **สถาปัตยกรรมในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : การไฟฟ้า
แห่งประเทศไทย.
- นิพนธ์ ศิริทรัพย์. (2524). **พระพิมพ์ดินเผาสมัยทวารวดีที่นครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บริษัทบุรีภัณฑ์. หลวง. (2506). **โบราณคดีฉบับแก้ไขเพิ่มเติม**. พระนคร : บรรณาการ.
ประกิต (จิตร) บัญญัติ. (2514). **ประวัติศาสตร์ลายพระพิมพ์ในประเทศไทย**. พระนคร :
อำนวยการพิมพ์.
- _____. (2516). **การศึกษาศิลปกรรมไทย**. พระนคร : จักรานุกูลการพิมพ์.
- _____. (2520). **อารยธรรมสยาม**. กรุงเทพฯ : อำนวยการพิมพ์.
- ผาสุข อินทรารุช. (2528). **ตรชนิภาชนะดินเผาสมัยทวารวดี**. กรุงเทพฯ : สยามการพิมพ์.
- _____. (2542). **ทวารวดี**. กรุงเทพฯ : อักษรสมัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2532). **ปฏิจสมุบพาทคืออะไร ?**. กรุงเทพฯ : จึงใจการพิมพ์.
- ภูธร ภูมะธน. (2524). **เมืองชัยจำปา**. สระบุรี: ปากเพียวการช่าง.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2468-2473). **พระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ
สยามภณัฐส เตปิฎก**. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานิต วลีโกดม. (2521). **“วันวานบ้านคูบัว”**. เมืองโบราณ. ปีที่ 14, ฉบับที่ 1, มีนาคม,
กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- ยอช เซเดส์. (2472). **ประชุมศิลปจารึกสยาม**. พระนคร: โสภณพิพรรณชนาการ.
- วรมณี. พระราช. (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**.
กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร**. กรุงเทพฯ: กรม
การศาสนา.

ศิลปากร, กรม. (2514). **นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์**. พระนคร : กรมศาสนา.

_____. (2531). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2534). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สมาพันธ์.

_____. (2536). **ราชบุรี**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

_____. (2541). **คูบัว**. กรุงเทพฯ : สมาพันธ์.

_____. (2542). **โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ : สารรังสรรค์.

สวนศรี ศรีแพ่งพงษ์. (2535). **สุนทรียะทางทัศนศิลป์**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ส. ศิษย์คนศ. (2525). **ศิลปะเข้าใจง่าย**. กรุงเทพฯ : รุ่งวัฒนา.

สุชาติ เถาทอง. (2536). **หลักการทัศนศิลป์**. กรุงเทพฯ : นำอักษร.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2526). **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สนอง กตปุญโญ. พระอริการ. (2537). **ปฏิจจนมูปปาท**. กรุงเทพฯ : ขอบวณิชา.

สุพจน์ โพธิ์สว่าง. (2528). **ประมวลภาพพุทธสถานในอินเดีย**. กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.

สุภัทรวดี ดิศกุล. หม่อมเจ้า. (2538). **ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : มติชน.

เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป. (2496). **ลัทธิของเพื่อน**. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.

เสถียร โพธิ์นันทะ. (2512). **ปรัชญามหายาน**. กรุงเทพฯ : โพธิ์สามต้นการพิมพ์.

เสนอ นิลเดช. (2520). **“ศิลปะทวารวดี,เอกลักษณ์ไทย,”** ที่ 1, ฉบับที่ 7, กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

เอกชัย สุนทรพงศ์ และ เสาวนิตย์ แสงวิเชียร. (2529). **ความงามสุนทรียศาสตร์สำหรับผู้รู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

Anil de Silva-Vigier, **The life of the Buddha**, (London : 1955).

Robert E.Fisher, **Buddhist Architecture**, (Bombay : 1989).

Radhakamal, Mukherjee. **The Cosmic Art of India**, (Bombay : Taraporevala, 1983).